

با نكاپوی انسان بر روی زمین، اندیشه در کجا بودن و به کجا رفتن، چگونه و به چه سوی رفتن، از هزاران سال پیش از آن در فکرس راه یافت، زندگی در طبیعت و تفکر درباره زمین و اشکال مختلف آن، انسانها را به اندیشه فرو برد، انسان برای زندگی و ادامه زیست مجبور بود محیط خود و پیرامونش را بشناسد. در گذشته های دور شناخت بشر از محیط زیست خود تا حدود مراکز انسانی معلوم آن روزگاران، امکان پذیر بود و تا جایی که قدرت جسمی افراد کمک می کرد و موانع طبیعی اجازه می داد توانایی تشخیص را در همان محدوده ها داشت، انسان برای خوب شناختن و بهتر شناساندن به دیگران و بهره برداری از یافته ها و تجارب افراد دیگر از مغزو دستش کمک گرفت و به ترسیم اشکال مختلف طبیعت پرداخت. استفاده از رسم اشکال به منظور شناساندن مکانها چنان مداومش در زندگی بشر پیدا کرد که هم اکنون هم به صورت امری طبیعی مورد عمل می باشد؛ از اینجا که اشکال ترسیمی تناسب و اندازه با واقعیت را طلب می نمود، به مروره کشیدن خطوط و اندازه گیری با دقت سوق پیدا کرد و این مرحله را آغاز کار نقشه کشی و دانش کارتوگرافی (فن تهیه نقشه) باید دانست.

همین که انسان خط را آموخت و توانست از نوشتن و ترسیم استفاده کند کارتوگرافی دوران تاریخی ورشد واقعی خود را آغاز کرد، ولی قرنهای گذشت تا توانست آگاهی نسبی درباره کم و کیف جهان پیدا کند و این آگاهی را به صورت خط و اشکال پایدار سازد. بعد از گذشت قرنهای سیاحت و کشف ناشناخته ها و شناخت مصروفات، جاذبه کشورها و حفظ تمامیت ارضی، همواره ضرورت تهیه نقشه دقیق بر مبنای اصول و قواعد علمی را بیشتر نموده و بشر برای شناخت بهتر محیط به اندازه گیری ارتفاعات و مدارات و نصف النهارات پرداخت و متأثر از تحولات و پیشرفتهای علوم ریاضی فیزیک و نجوم و ژئودزی، دقت اندازه گیری بالا رفت و بر کیفیت نقشه افزوده شد.

دانش کارتوگرافی در مراحل مختلف تهیه نقشه هم از نظر اندازه گیریها، محاسبات، شبکه، سیستم تصویر که به آنها کیفیت اساسی نقشه می گویند) و هم از نقطه نظر نمایش جهره واقعی زمین و زیبایی نقشه (که ارتباط مناسب بین استفاده کننده و نقشه را میسر می سازد) و آن را کیفیت هنری می نامند توجه لازم را داشته که این دو کیفیت (اساسی و هنری) با توجه به کاربرد نقشه دارای ارزش برابری و با توجه به مقیاس و هدفی که نقشه دارد این دو کیفیت تغییر می یابند؛ از نقطه نظر کارتوگرافی یک نقشه بایستی دقیق، صحیح و اطلاعات آن به هنگام باشد و همچنین خواندن و فهمیدن آن سهل و ساده باشد بر این منوال است که دانش کارتوگرافی هر روز وارد مرحله ای از توسعه و رشد می گردد.

دانش کارتوگرافی تلاش می کند همواره بین سه عنصر مرتبط (استفاده کننده) و (نقشه، نمایش طبیعت و جهره زمین) و (تکنولوژی و تجهیزات فنی) رابطه ای منطقی برقرار کند.

دامنه وسیع کاربرد نقشه از یک سو و پیشرفتهای علمی و ضرورت ارتباط علمی و فنی مراکز علمی، اجرایی جهان از سوی دیگر ایجاب می کرد که هماهنگی تحقیقاتی از طریق برپایی سمینار، کنفرانس، کمیسیون و انتشارات برقرار گردد، در نتیجه همین تلاشها بود که انجمن بین المللی کارتوگرافی مانند سایر انجمنهای علمی دنیا تشکیل گردید. در اینجا مناسب خواهد بود با توجه به برپایی پانزدهمین کنفرانس بین المللی (مهر ماه ۱۳۷۰) به برنامه های انجمن و کنفرانس اشاره ای شود.

در ماده یک اساسنامه انجمن بین المللی کارتوگرافی و اصلاحیه بعدی آن اهداف انجمن را بدین شرح

آورده اند:

- توسعه و ترویج مطالعات در مسائل کارتوگرافی بویژه مطالعه در امر پردازش مواد، طرح ساختمان و روشهای تهیه نقشه و ارتباطات ترسیمی؛
- ایجاد هماهنگی برای تحقیقات کارتوگرافی که نیازمند همکاری بین جوامع مختلف می باشد و این همکاری حول محور تبادل افکار و نظرات و مبادله مدارک مربوط به علم کارتوگرافی و نیز تعلیم و تربیت علاقه مندان و همچنین تشویق و گسترش معلومات کارتوگرافی می باشد،

- سازماندهی جلسات و کنفرانسهای بین المللی و ایجاد نمایشگاهها و نیز شرکت در جلسات مشابه (که از طرف سازمانهای علمی تشکیل می گردد)؛
- ایجاد کمیسیونها برای پیگیری مسائلی که دارای ویژگیهای مفیدی است؛ جزء اهداف این انجمن است، زبان رسمی انجمن بین المللی کارتوگرافی انگلیسی و فرانسه است و به دوزبان انگلیسی و فرانسه در دنیا به صورت زیر شناخته می شود :

International Cartographic Association (ICA) (انگلیسی)
Association Cartographique Internationale (ACI) (فرانسه)

سازمانهای رسمی ICA عبارت اند از:

- ۱) مجمع عمومی نمایندگان؛
- ۲) کمیته اجرایی؛
- ۳) دفتر دبیر کل و خزانه داری؛
- ۴) کمیسیونها و گروه کار.

مجمع عمومی به طور معمول هر چهار سال یک بار تشکیل می گردد. زمان و محل جلسه بعدی در مجمع عمومی قبلی تعیین و مشخص می شود.

کمیته اجرایی دارای اعضای به شرح زیر می باشد:

۱) رئیس کمیته اجرایی که نظارت بر حسن اجرای تمامی قوانین و مجامعهای عمومی به جلسات کمیته اجرایی، کنفرانسها و سایر فعالیتهای انجمن را دارد؛

۲) چند نفر نایب رئیس که تعداد دقیق آنها در مجمع عمومی نمایندگان مورد بررسی قرار می گیرد؛

۳) خزانه دار که مسئول کارهای اداری و جاری سازمان می باشد.

کمیته اجرایی مسئول تعیین خط مشی و وظایف سازمان است، هدف اصلی این کمیته از سازماندهی مجمع عمومی نمایندگان، مسائل مربوط به تشکیل کنفرانسها و سایر جلسات و نیز ارائه گزارشها می باشد.

سرمایه ICA به وسیله اعضاء انجمن و به عنوان حق عضویت دریافت می گردد و به مخارجی چون هزینه های اداری، حق الزحمه کارمندان اداره خزانه داری و خریدهای انجمن صرف می شود. کنفرانسها توسط کمیته اجرایی و به طور مستقل از مجمع عمومی سازماندهی و تشکیل جلسه می دهد، و همچنین ممکن است جلسات ویژه ای با نام سمپوزیم سازماندهی شود که شرکت کنندگان آن از میان محققان از سوی کمیته اجرایی دعوت می شوند.

کمیسیونها و گروههای کار ممکن است در خلال مجمع عمومی نمایندگان تشکیل گردد چنانچه این امر ممکن نگردد در فاصله بین دو گردهمایی تشکیل می گردد و هدف از تشکیل این کمیسیونها از طرف کمیته اجرایی مشخص می شود؛ که رسیدگی به وظایف و مسائل مهم کارتوگرافی است، دو نوع کمیسیون در انجمن می باشد یکی کمیسیونهای دائمی و دیگر کمیسیونهای فرعی.

در اینجا برای آشنایی بیشتر با ICA، گزارش مختصری از نهمین اجلاس به پانزدهمین کنفرانس بین المللی کارتوگرافی که از ۳۱ شهریور ماه تا ۹ مهرماه ۱۳۷۰ در شهر ساحلی برنموث انگلستان برپا گردید، ارائه کم:

کنفرانس دارای جلسات افتتاحیه و اختتامیه (اجلاس ICA) بود، در افتتاحیه پس از گشایش کنفرانس، گزارش رئیس و هیئت اجرایی ICA از فعالیتهای انجام شده و ارزیابی آنها ارائه شد و در اختتامیه که با شرکت نمایندگان رسمی کشورهای عضو انجمن بین المللی کارتوگرافی برپا شد با انجام رأی گیری انتخاب رئیس و هیئت اجرایی و کشور میزبان کنفرانس آینده برگزیده شد و تصمیم گیری برای خط مشی و استراتژی فعالیتهای آینده به عمل آمد در این جلسه کاندیداتوری کشورها برای قبول میزبانی کنفرانس برای سال ۱۹۹۷ اعلام گردید.

برنامه سمینار پیرامون سه محور اصلی تنظیم و اجرا شد.

• سخنرانی و ارائه مقالات،

• نمایشگاه تکنولوژی کارتوگرافی و نقشه؛

• بازدید علمی و فنی.

• در این کنفرانس ۷۲ مقاله به صورت سخنرانی پیرامون محورها و موضوعات مختلف کارتوگرافی ایراد گردید که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

• سیستم‌های کارشناسی کارتوگرافی؛

• آموزش کارتوگرافی و GIS؛

• تکنولوژی GIS و تحقیقات آن؛

• تاریخ تحولات کارتوگرافی؛

• نقشه برای معلولان؛

• کارتوگرافی دریایی؛

• کارتوگرافی بازرگانی؛

• اطلس‌های ملی کامپیوتری؛

• سازمان‌های ملی نقشه برداری در سال ۱۳۶۹؛

• سنجش از دور و کاربرد آن در تهیه نقشه های موضوعی؛

• بانک اطلاعات جغرافیایی و کارتوگرافی اتوماتیک؛

• کاربرد نقشه اطلاعات فضایی.

علاوه بر مقالاتی که به صورت سخنرانی ایراد گردید تعداد ۲۴ مقاله و کار تحقیقی که اغلب رساله های نهایی دانشجویان دوره های دکترای کارتوگرافی و جغرافیا بود به شکل گزارش دیواری در دو بخش سالن انتظار کنفرانس ارائه شد.

• • همزمان با برپایی کنفرانس دو نمایشگاه تکنولوژی و نمایشگاه نقشه بازگشایی و مورد بازدید علاقه مندان قرار گرفت. در نمایشگاه تکنولوژی، کلیه تجهیزات مدرن سخت افزاری و نرم افزاری کارتوگرافی اتوماتیک، اطلس‌های جغرافیایی و بانک جغرافیایی در معرض نمایش بود. نمایشگاه نقشه، خود به دو قسمت تقسیم شده بود یکی نمایشگاه عمومی که به هریک از کشورهای عضو غرفه ای اختصاص یافته بود و دیگری نمایشگاه نقشه های توپوگرافی مشتمل بر یک نمونه نقشه توپوگرافی بود که از هر کشور عضو یک نمونه نقشه توپوگرافی به نمایش گذاشته بودند.

در این نمایشگاه سازمان جغرافیایی با آثاری چون نقشه اسلام در جهان، نقشه برجسته خاورمیانه، نقشه هیدروگرافی بندر شهید باهنر، یک نمونه نقشه 1:500,000 پوششی کشور، نقشه جمهوری اسلامی ایران به زبان لاتین در مقیاس 1:2000,000 و نمونه نقشه بازنگاری شده با تصاویر ماهواره ای و اطلس جغرافیایی جهان در غرفه نقشه های عمومی و با یک نمونه از نقشه های 1:25000 (نقشه چهاردانگه محدوده حرم مطهر حضرت امام خمینی سلام الله علیه) که به روش اتوماتیک تهیه و چاپ شده است شرکت فعال داشت.

• • • بازدید های علمی و فنی

یک سری بازدیدهای تکنیکی در نظر گرفته شده بود، برابر برنامه ریزی قبلی شرکت کنندگان می‌بایست با انتخاب محل و پرداخت هزینه برای آن اقدام می‌کردند مراکز اصلی عبارت بودند از:

- دانشکده نقشه برداری نظامی^۱

- اداره هیدروگرافی وابسته وزارت دفاع^۲

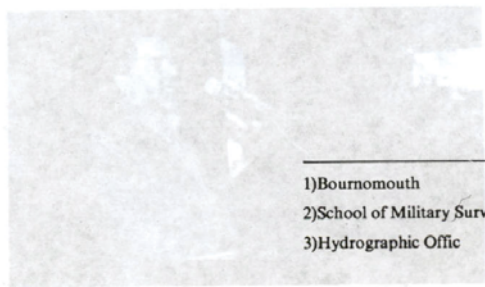
- مرکز نقشه برداری انگلیس*
- مرکز نقشه های راه و ترابری^۵

در بین ارائه کنندگان مقالات در کنفرانس، کشورهای انگلستان، آلمان، چین، ژاپن، آمریکا و کانادا بیشترین مقالات را در موضوعات سمینار ارائه کردند. در مدت برپایی کنفرانس و نمایشگاه، آثار و نمونه نقشه های ارائه

شده ایران موردتوجه قرار گرفته بود و این مطلب در ملاقاتهای آقای پروفیسور تیلور^۶ ریاست ICA و هیئتای نمایندگی کشورهای عضو با ریاست سازمان جغرافیایی مشاهده می شد. نظر به زمینه موجود، سازمان جغرافیایی کانادیا توری خود را برای میزبانی کنفرانس ۱۹۹۷ اعلام کرد که مورد تصویب هیئت اجرایی قرار گرفت و در اجلاس رسمی کنفرانس، ضمن ابراز تشکر از جمهوری اسلامی ایران، اسامی کشورهای کانادیا (هلند، سوئد و جمهوری اسلامی ایران) را معرفی نمودند که مقرر گردید انتخاب محل کنفرانس ۱۹۹۷ در کنفرانس آینده (۱۹۹۳) در کلن آلمان انجام شود.

انشالله در فرصتی دیگر بررسی مقالات و گزارشهای فنی ارائه شده به اطلاع خوانندگان گرامی سپهر خواهد رسید. امید است که با یاری خداوند متعال و راهنمایی استادان محترم و کارشناسان گرامی، هر بار آثاری ارزنده ترو خدمات فنی شایسته تری (در سطح آثار برجسته جهان) در کنفرانسهای دیگر ارائه گردد.

مهدی مدیری

- 1) Bournomouth
- 2) School of Military Survey
- 3) Hydrographic Office

- 4) Ordnance Survey
- 5) Automobile Assosiation
- 6) D.R.F. Taylor